

Aplikace změn účetního zobrazení leasingu podle IFRS v národní účetní legislativě SR z pohledu nájemce

*Miloš Tumpach – Zuzana Juhászová – Zuzana Kubaščíková**

Abstrakt:

Článek se zabývá porovnatelností požadavků IFRS a národní účetní legislativy v Slovenské republice v oblasti účetního zobrazení leasingu jako zdroje dlouhodobého financování nájemců. I když dosavadní slovenská legislativa je do jisté míry inspirována právě IFRS (zejména IAS 17), nebylo nikdy dosaženo plného souladu. Tento nesoulad se ještě zvýšil přijetím standardu IFRS 16, který nabývá závazné účinnosti od roku 2019. Slovenská legislativa tak stojí před otázkou, jak se s těmito rozdíly vypořádat. Článek proto porovnává řešení otázky účetního zobrazení leasingů z pohledu nájemců podle slovenské účetní legislativy pro podnikatele, podle původního mezinárodního standardu IAS 17 a také podle nového standardu IFRS 16. Na základě porovnání můžeme konstatovat, že národní legislativa je náchylná na manipulaci s účetními pravidly ve větší míře, nežli je tomu v případě IFRS 16 a IAS 17. Na druhé straně sjednocením účetního řešení u v podstatě všech leasingů u nájemce poskytuje IFRS 16 konzistentnější a smysluplnější přístup. Pokud by tomu nebránily daňové souvislosti, měla by se účetní regulace v SR změnit okamžitě.

Klíčová slova: IFRS 16; Leasing; Slovensko.

JEL klasifikace: M48, M21.

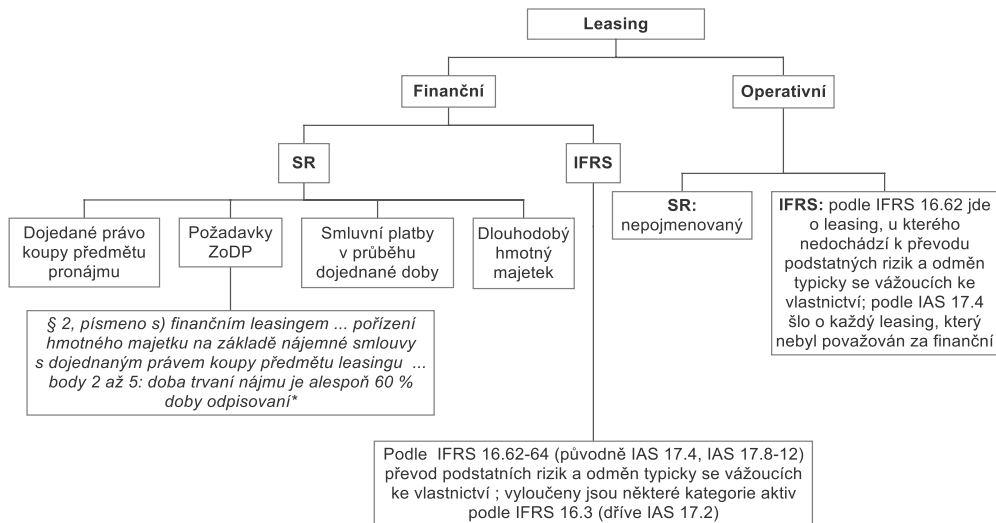
1 Úvod

Po nastartování ekonomických změn počátkem 90. let 20. století představovaly leasingy jeden ze stěžejních zdrojů dlouhodobého financování potřeb podniků také v Slovenské republice. Kupodivu, a tahle poznámka se netýká pouze těch zemí, které procházely ekonomickou transformací (Ketzer, 2013), se tato skutečnost po dlouhou dobu v účetních výkazech neprojevovala vůbec, nebo se projevovala pouze v omezené míře. Ve Slovenské republice trvala tato situace do roku 2003, kdy pod vlivem mezinárodního účetního standardu IAS 17 (IASB, 2017a) zařadilo Ministerstvo financí SR Opatřením č. 25167/2003-92 do postupů účtování (Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 23054/2002-92, ktorým sa

* Miloš Tumpach; Fakulta hospodárskej informatiky Ekonomickej univerzity v Bratislave, Dolnozemska cesta 1, 852 01 Bratislava, Slovenská republika; <milos.tumpach@euba.sk>.
Zuzana Juhászová; Fakulta hospodárskej informatiky Ekonomickej univerzity v Bratislave, Dolnozemska cesta 1, 852 01 Bratislava, Slovenská republika; <zuzana.juhaszova@euba.sk>.
Zuzana Kubaščíková; Fakulta hospodárskej informatiky Ekonomickej univerzity v Bratislave, Dolnozemska cesta 1, 852 01 Bratislava, Slovenská republika; <zuzana.kubascikova@euba.sk>.
Článek je zpracován jako výstup grantového projektu APVV-16-0602 *Zvyšovanie relevantnosti účtovných informácií v SR – od nákladov k hodnote* Agentúry na podporu výskumu a vývoja.

ustanovují podrobnosti o postupech účtování a rámcové účtové osnově pro podnikatele účtující v systému podvojného účtovnictva pro podnikatelské subjekty (MFSR, 2002), dále jenom Postupy účtování) s účinností od 1. 1. 2004 nový paragraf 30a, který se zabývá účtováním finančního leasingu jak z pohledu nájemce, tak i pronajímatele. I když byl tenhle krok, alespoň v porovnání s předchozím stavem, zcela jistě progresivní, nepodařilo se dosáhnout plné míry shody s filozofií mezinárodního standardu IAS 17. Důvody zmíněného nesouladu mohou být různé, ovšem dá se zcela zřetelně identifikovat (Parajka, 2015) snaha tvůrce národní legislativy provázat účetní pravidla se slovenskou daňovou legislativou, zejména se Zákonem č. 595 / 2003 Z. z. o dani z příjmů (dále jen ZoDP). ZoDP vymezuje finanční leasing v § 2, písmeno s), ovšem vůbec se nezabývá operativním leasingem, jak tomu bylo v standardu IAS 17. U účetních předpisů není situace o nic lepší: v zákonu č. 432 / 2001 Z. z. o účtovnictve (dále jen ZoU) není operativní leasing vymezen vůbec a v Postupech účtování je zmíněn jenom okrajově a nepřímě. V § 55 a 61 postupů se totiž uvádí, že na účtech 374 resp. 474 se účtují pohledávky (závazky) z nájmu majetku, a to *včetně* finančního leasingu – z čehož se dá nepřímě vyvodit existence také jiného leasingu nebo leasingů. Rovněž vymezení finančního leasingu je v porovnání s definicí v IAS 17 mírně modifikováno, právě odkazem na požadavky ZoDP (Obr. 1).

Obr. 1 Rozsah vymezení leasingu v národní účetní legislativě v SR a IFRS

Zdroj: Vlastní zpracování standardů IAS 17 a IFRS 16 a Zákona č. 595 / 2003 Z. z. o dani z příjmů.

Nutno podotknout, že slovenská právní úprava je ve vztahu k posouzení toho, zda smlouva má nebo nemá charakter finančního leasingu, obecně mnohem restriktivnější, nežli tomu bylo u IAS 17, tedy u mezinárodního účetního standardu,

který se původně zabýval leasingem. Význam těchto rozdílů se bude nabytím účinnosti standardu IFRS 16 (alespoň u nájemců) ještě zvyšovat, protože IFRS 16 (IASB, 2017b) v těchto případech až na malé výjimky vyžaduje postup, který víceméně odpovídá právě původnímu účetnímu zobrazení finančního leasingu. Protože část těchto rozdílů vyplývá z odlišného vymezení toho, co lze za finanční leasing považovat a další rozdíly vznikají z odlišné metodiky oceňování aktiv pořízených finančním leasingem, budeme se v další části našeho článku věnovat právě těmto oblastem. Vzhledem k tomu, že IFRS 16 v roce 2019 teprve nabývá účinnost a empirické údaje chybí, článek je primárně zaměřen na rozdíly v účetních úpravách podle národní účetních úpravy v SR a podle IFRS (podle stávajících požadavků IFRS 16 i podle původního předpisu IAS 17). V příspěvku proto aplikujeme zejména komparativní a kritickou analýzu.

2 Vymezení leasingu u nájemce v národní účetní úpravě a podle IFRS

Podíváme-li se na vymezení finančního leasingu v národní účetní úpravě na Slovensku, zjistíme, že v porovnání se standardy IFRS zde existují gramatické i obsahové rozdíly. Předně, na rozdíl od Postupů účtování, IFRS definovaly také obecný pojem *leasing*, a to původně jako (IAS 17.4) *smlouvu, na základě které převádí na stanovenou dobu pronajímatel na nájemce práva k užívání aktiva a to výměnou za platbu nebo sérii plateb*. Dále pak IAS 17.4 definoval v témže odstavci *finanční leasing* jako „*leasing, kterým se převádí v podstatě všechny rizika a odměny, které se typicky vážou k vlastnictví aktiva*“. Filosofie uvedených definic zůstává zachována, i když definice leasingu doznala v IFRS 16 (který od r. 2019 nahradí původní standard IAS 17) částečné změny. Podle standardu IFRS 16 se leasingem rozumí „*smlouva, nebo část smlouvy, kterou se převádí práva k užívání aktiva (aktiva které je podkladem těchto práv) na určité období, a to výměnou za protihodnotu*“. Na rozdíl od národních předpisů standardy IFRS také nevyžadují, aby v případě finančního leasingu měl nájemce právo na koupi předmětu pronájmu a došlo tak převodu vlastnictví, jakožto právního titulu, z pronajímatele na nájemce. Proti tomu Postupy účtování uvádí v § 30a, odst. 1 požadavek, že v případě finančního leasingu má jít o platby (množné číslo; finanční leasing s jedinou platbou tedy není možný) a jeho předmětem mohou být pouze *hmotná aktiva*. Nutno říct, že jak IAS 17.2, tak IFRS 16.3.e, z působnosti standardu IAS 17 resp. IFRS 16 také vylučují *některé kategorie nehmotných aktiv*, ovšem jako příklady jsou uváděny pouze *hrané filmy, videozáznamy, rukopis, patenty a copyrighty*. Převod v podstatě všech rizik a odměn se v *Postupech účtování*, které v oblasti leasingu z IAS 17 vycházejí, dále zúžil jenom na požadavek existence práva na koupi předmětu leasingu, a to i v případě, že doba leasingu představuje řekněme 99,99 % jeho životnosti. V návaznosti na ustanovení ZoDP se dále v národní účetní úpravě vyžaduje trvání doby leasingu po dobu ne kratší než 60 % z té doby odpisování, která je pro příslušnou kategorii majetku uváděna v příloze 1 ZoDP. To fakticky

znamená, že s výjimkou majetku, kterého životnost je alespoň částečně delší než životnosti stanovené v příloze 1 ZoDP, nemůže být předmětem finančního leasingu majetek, který byl před leasingem používán po dobu překračující 40 % stanovené doby odpisování. Naopak pokud je reálná životnost majetku při jeho pořízení kratší než 60 % tabulkové životnosti podle ZoDP, nemůže podle národních účetních předpisů nikdy jít v případě jeho pronájmu o finanční leasing. O finanční leasing nepůjde dokonce ani tehdy, kdy by byl předmět leasingu pronajat až do konce své životnosti, nebo kdy by existoval explicitní závazek nájemce, že ho na konci dojednané doby leasingu skutečně odkoupí. O finanční leasing nemůže jít podle Postupů účtování ani když je jeho předmětem majetek, který má tak specifický charakter, že užitky z něj může využívat pouze a jenom konkrétní nájemce. I zde je rozpor s IFRS, protože podle IAS 17.10.e. by tyto průvodní okolnosti mohly vést k tomu, že by se leasing za finanční považoval, a to i pokud by byl nájemci pronajat pouze na velice krátkou dobu. Vzhledem k tomu, že nový standard IFRS 16 rozšiřuje (kromě dvou výjimek) podmínky finančního leasingu na všechny leasingy, bude se tento nesoulad mezi národními účetními předpisy a IFRS ještě dále zvětšovat. Důvodem je, že uvedené výjimky jsou omezeny pouze na leasingy s krátkou dobou užívání a/nebo leasingy s nízkou hodnotou. Tyto výjimky tedy může (ovšem také nemusí) využít nájemce u těch leasingů, u kterých: a) je hodnota předmětu leasingu nízká, nebo b) sjednaná doba užívání pronajatého aktiva výměnou za platbu nepřesahuje 12 měsíců a současně nemá nájemce právo na koupi předmětu leasingu (IFRS 16.5). I když standard nevysvětluje to, *jak* posoudit, zda je hodnota předmětu leasingu nízká, uvádí několik praktických příkladů a omezení. Prvním z nich je informace v „důvodové zprávě“ (angl. basis for conclusions) k standardu IFRS 16. V článku BC 100 se tak uvádí, že v období začlenění této výjimky do standardu, měla IASB (která standardy vydává) na mysli částku 5 000 USD a nižší. Protože standardy obecně preferují politiku *principů* před politikou *konkrétních pravidel*, je tato konkrétní částka nahrazena v člancích IFRS 16.B3-B8 opisem (i když, pohříchu, poněkud neumělým): a) posuzuje se stav aktiva, jako kdyby bylo nové a to i když nové není; b) leasing automobilů není z uvedeného důvodu typicky považován za leasing aktiva s nízkou hodnotou, protože hodnota nového automobilu není zpravidla nízká; c) příkladem aktiv s nízkou hodnotou jsou tablety, součásti kancelářského nábytku, osobní počítače nebo telefony; d) aktivem s nízkou hodnotou není aktivum, které si vyžaduje nebo poskytuje součinnost s jiným aktivem, nebo si vyžaduje zdroje, které nejsou nájemci bez problémů dostupné; e) aktivem s nízkou hodnotou není ani aktivum, které je současně předmětem nájmu i podnájmu.

Národní účetní předpisy kromě toho nebrání formálnímu, avšak nikoliv faktickému, splnění podmínky následné koupě pro uznání leasingu jako finančního. Postupy účtování totiž v § 30a vyžadují pouze existenci dojednaného *práva* (ovšem nikoliv *povinnosti*) nájemce na odkoupení předmětu leasingu. Vůbec se však nezabývají

možností, že by podmínky odkoupení mohly vést nájemce k tomu, že by kupní opci vůbec nevyužil. Kupříkladu, pokud by reálná hodnota předmětu leasingu byla na počátku leasingu 2 000 000 CZK a dojednaná kupní cena by byla ve výši 3 000 000 000 CZK, byla by tato opce pro nájemce zcela zjevně nevýhodná (angl. out of option) a již od počátku by bylo zřejmé, že ke koupi za těchto podmínek nedojde. To, že tento předpoklad není pouhou fikcí (i když vycházející ze slovenských reálií), je doloženo i požadavkem IFRS 5, který (v poněkud jiném kontextu) říká, že aby bylo možné dlouhodobé nefinanční aktivum zařadit do kategorie *dlouhodobá aktiva držená k prodeji*, musí být jeho prodej vysoce pravděpodobný. A k tomu, aby vysoce pravděpodobný byl, se kromě jiného vyžaduje, aby se aktivně hledal potenciální kupující, přičemž navrhovaná prodejní cena aktiva má být podle IFRS 5.8 *přiměřená jeho reálné hodnotě*.

Národní legislativa se také vůbec nezabývá tím (Křišková a Užik, 2018), kdy se má o charakteru leasingu rozhodnout, a ani tím, zda je vůbec možné (a když ano, tak za jakých okolností) toto rozhodnutí změnit. Také se nezabývá faktickým leasingem, tedy situací, kdy je předmět leasingu nadále pod formální kontrolou pronajímatele, ovšem nájemce se v podstatné míře podílí na užitech, které z něho plynou a je také v značné míře vystaven s ním souvisejícím rizikům. Kupříkladu smlouva, na základě které bude účetní jednotka odebírat od dodavatele elektrickou energii v rozsahu 90 % instalované kapacity vodní elektrárny a to za stanovenou cenu, není *de iure* nájemní smlouvou o obstarání dlouhodobého aktiva. Fakticky by však podle ustanovení IFRS 16.B20 (a dříve IFRIC 4) o leasing pravděpodobně šlo. Pokud by se totiž cena elektrické energie významně snížila a účetní jednotka by byla smlouvou vázaná, nadále energii odebírat za původní dohodnutou cenu, byla by tato jednotka vystavena téměř stejnému riziku, jako kdyby tuto elektrárnu vlastnila. Jednotka by byla vystavena dokonce většímu riziku než její stávající vlastník.

Kromě těchto otázek nejsou v národní účetní legislativě zohledněny ani další základní problémy účetního zobrazení leasingu, které v IFRS řešeny jsou. Příkladem je zejména možnost řetězově navazujících smluv mezi nájemcem a pronajímatelem, jejichž výsledkem je opakované pronajímání aktiva po více období kratších, než je doba předepsaná pro finanční leasing v ZoDP (60 % tabulkové životnosti).

3 Ocenění finančního leasingu u nájemce v národní účetní úpravě a podle IFRS

Dalším problémem, se kterým se potýká národní účetní legislativa při vykazování vlivu finančního leasingu na účetní výkazy, je oceňování aktiva tvořícího předmět leasingu. V souladu s Postupy účtování (§ 30a, ods. 7) se u nájemce účtuje o majetku tvořícího předmět leasingu v den jeho přijetí, a to v částce odpovídající jistině u nájemce. Ta je rovná úhrnu plateb, snížených o časově rozlišené úroky. Zcela zásadním problémem zde ovšem je to, že Postupy účtování nemluví vůbec o tom, *jak* se má časové rozlišení realizovat. Uvádí pouze, že jistina u nájemce má být ve

výši jistiny u pronajímatele a ta se má vypočítat *kupříkladu* metodou *efektivní úrokové míry* nebo *metodou přírůstkové výpůjční úrokové míry*. V porovnání s původním standardem IAS 17 i stávajícím standardem IFRS 16 tak dochází k několika rozdílům:

- Žádná z dvou uváděných metod není v *Postupech účtování* detailněji vysvětlena nebo definovaná.
- Obě metody jsou v *Postupech účtování* uváděny jako příklad, takže alespoň teoreticky je možné použít i další, blíže nespecifikovanou metodu či metody;
- V rozporu s IAS 17.4 a přílohou A k standardu IFRS 16 je použití *přírůstkové výpůjční úrokové míry* přípustné nejenom pro nájemce, ale i pro pronajímatele – i když právě v případě pronajímatele to nedává smysl. Nájemce je také v rozporu s IAS 17 a IFRS 16 vázán metodou zvolenou pronajímatelem, a to vzhledem k ustanovení, že částka jistiny u nájemce má být k datu převzetí aktiva stejná jako částka jistiny u pronajímatele.
- *Metoda efektivní úrokové míry* neplní stejnou funkci, jakou má metoda *implicitní úrokové míry leasingu* v IAS 17 a IFRS 16, tedy dosažení stejného rozvržení úroků (jako rozdílu mezi jmenovitou hodnotou a částkou představující vyjádření užitku z leasingu k datu jeho zahájení) u každého leasingu se stejnými parametry (těmi jsou výše a termín leasingových plateb, reálná hodnota předmětu leasingu a prvotní náklady pronajímatele). Z textu IAS 17.4 a přílohy IFRS 16 je zřejmé, že *implicitní úroková míra leasingu* odpovídá *vnitřnímu výnosovému procentu* (jehož algoritmus výpočtu je obecně známý), které přesně diskontuje součet plateb za pronájem a negarantované zbytkové hodnoty na užitky u pronajímatele, vyjádřené jako součet reálné hodnoty předmětu leasingu a prvotních nákladů na pronájem, které pronajímateli vznikly. Paragraf 30a *Postupů účtování* naproti tomu pouze uvádí, že úroky (v dikci postupů jde o „*nerealizované finanční výnosy*“) jsou vypočítané „např. jako *metodou efektivní úrokové míry*“ a to bez vazby na hodnotu užitků u pronajímatele (jak je tomu u IFRS). Právě naopak, tyto užitky (chápané jako *jistina u pronajímatele*) se mají stanovit ve výši plateb za pronájem diskontovaných na současnou hodnotu *metodou efektivní úrokové míry*, nebo *metodou přírůstkové výpůjční úrokové míry* (nebo i klidně nějakou jinou metodou).
- Finanční náklady související s leasingem se mají účtovat průběžně, a to v částce, která odpovídá *splatným úrokům*, což je postup, který je v rozporu s akruálním principem.

Další problém vzniká při vymezení samotných leasingových plateb. Na rozdíl od požadavku IAS 17.4 totiž není řečeno, které částky placené nájemcem pronajímateli jsou v těchto platbách zohledněny a které nikoli. Může se tak stát, že částky placené za související služby (nebo i nesouvisející) budou u nájemce zahrnuty do ocenění

předmětu finančního leasingu i v těch případech, kdy by k tomu podle IFRS dojít nemělo. Na druhé straně IFRS 16.23-24 v návaznosti na IFRS 16.26 vyžaduje, aby se do sumy minimálních plateb nájemného zahrnul i odhad té části zbytkové hodnoty aktiva, kterou ke konci nájmu garantuje nájemce nebo jemu spřízněná strana. Tento požadavek v národní účetní úpravě absentuje a při uplatnění splátkového kalendáře (který je východiskem daňového pohledu na leasing uplatňovaný v ZoDP a v návaznosti na to také východiskem účetního pohledu v SR) se nedá ani logicky dovodit.

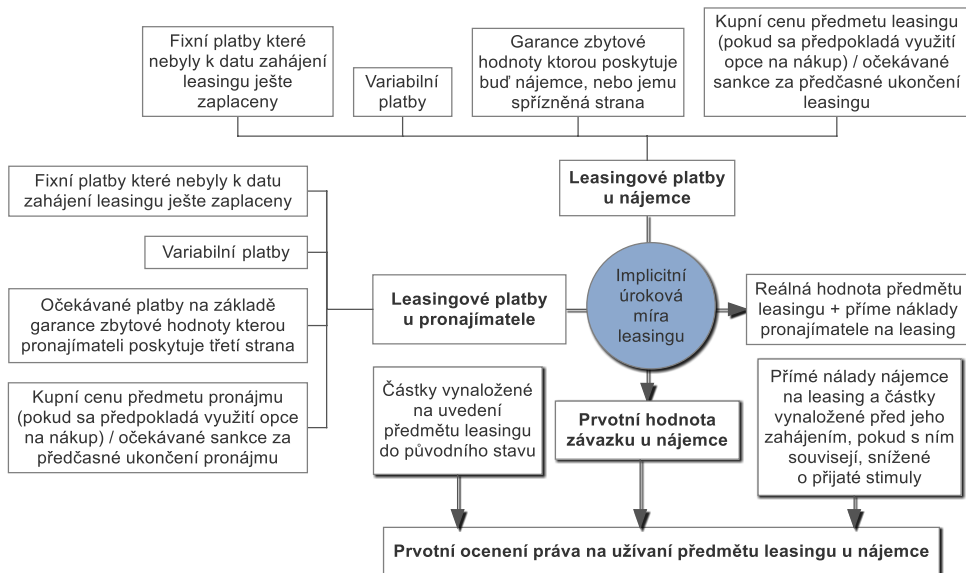
4 Vliv IFRS 16 na vykazování nájemců z pohledu jejich souladu se slovenskou legislativou

Přijetím standardu IFRS 16 se rozdílily mezi požadavky IFRS a požadavky stávajících národních účetních legislativ zcela logicky ještě dále prohlubují, a to i v těch zemích, které vykazovaly vysoký soulad se standardem IAS 17 (Peprníčková, 2018). To je způsobeno mírou rozdílů mezi standardem IAS 17 a standardem IFRS 16, který jej nahrazuje. Řešení, které by odpovídalo původnímu a závazně uplatňovanému zobrazení operativního leasingu, je nyní u nájemců pouze volitelné, a to pouze v případě (Giner a Pardo, 2018), kdy jde o krátkodobé pronájmy nebo pronájmy s nízkou hodnotou. Z pohledu nájemce dochází k tomu, že se místo podkladového aktiva mají v rozvaze vykazovat *práva na užívání* nebo, jde-li o takový případ, o *investice do nemovitostí*, protože ty mají z hlediska relevantního standardu, IAS 40, také charakter práv. Daleko důležitější je ovšem změna týkající se oceňování aktiv, která nájemci vznikají z leasingu (což jsou *práva na užívání*), a souvisejících závazků. Podle IFRS 16.26 se závazek z leasingu prvotně ocení v částce odpovídající diskontované hodnotě sumy různých, i odhadovaných plateb (Obr. 2). Úvodní ocenění *práv na užívání* pak podle IFRS 16.23-34 odpovídá pořizovacím nákladům, stanoveným jako suma prvotního ocenění závazku zvýšená o přímé náklady (což je víceméně postup odpovídající původnímu standardu IAS 17), od které se odpočtou nebo ke které se připočtou další položky. K těm patří odhad nákladů na uvedení předmětu leasingu do stavu požadovaného smlouvou. Kromě toho, že tenhle postup je veskrze logický, je také jistou analogií k požadavku IAS 16.16.c na zahrnutí odhadu budoucích výdajů na demontáž, likvidaci a rekultivaci do prvotního ocenění pozemků, budov a zařízení, pokud vznik těchto výdajů je vyvolán legislativními požadavky, nebo smlouvou, nebo vyplývá z obecných zvyklostí. K položkám, které ovlivňují úvodní ocenění práva na užívání předmětu leasingu, patří u nájemce také platby, které byly realizovány ještě před vznikem závazku z leasingu (a nebyly tak do jeho výše k datu zahájení pronájmu zahrnuty). Jde zejména o pobídky, které byly poskytnuty pronajímatelem nájemci, nebo o částky hrazené nájemcem pronajímateli ještě před vznikem smluvního vztahu. I toto ustanovení směřuje k věrnějšímu pohledu na

finanční situaci a výkonnosti nájemců z pohledu uživatelů účetní závěrky (Šlosárová a Blahušiaková, 2017).

Podívejme se tedy, jak vypadá mechanismus stanovení prvotního ocenění aktiva a závazku, které nájemci vznikají z leasingu (Obr. 2).

Obr. 2 Prvotní ocenění závazků a aktiv z leasingu u nájemce podle IFRS 16

Zdroj: Vlastní zpracování standardu IFRS 16.

Klíčem k vyčíslení aktiv a závazků z leasingu je výpočet implicitní úrokové míry (nebo, není-li možné ji stanovit, přírůstkové úrokové míry). Jak jsme již zmínili, národní účetní legislativa v této oblasti do jisté míry selhává. Ovšem i v případě, kdy by byla tato nebo jiná míra použita pro diskontování metodicky správně nastavena, nemusely by být účinky účetního zobrazení (i to i u jinak úplně stejných leasingů) podle národní účetní legislativy a podle IFRS stejné, nebo alespoň porovnatelné. Důvodem je omezení rozsah používání uvedeného postupu u nájemců v Postupech účtování pouze na ty leasingy, které splňují kritéria pro *finanční leasing*. Kromě toho by byly rozdíly ovlivněny také jiným vymezením *leasingových plateb* – nebo spíše – absencí jejich vymezení v slovenské účetní úpravě leasingů.

Pokud by se pravidla v slovenské právní úpravě nastavila v souladu s požadavky IFRS 16, došlo by z pohledu nájemců a uživatelů jejich účetních závěrek k následujícím efektům. Vlivem zahrnutí většího rozsahu smluv do režimu odpovídajícího *finančnímu pronájmu* (který, i když podle IFRS 16 pro nájemce už de iure neexistuje, se však de facto stal hlavním principem účetního zobrazení) se zvýší nejenom výše aktiv, ale také i závazků. Jak je patrné z výše uváděného přehledu (obr. 2), částka závazků vzniklých z leasingu je pouze částí prvotního

ocenění aktiv ve formě práv na užívání jeho předmětu. V závislosti na dalších okolnostech leasingu může by vliv na *ukazatel zadluženosti* jak kladný, tak i záporný, jak vyplývá z našeho ilustrativního příkladu (Tab. 1).

Tab. 1 Ilustrativní vliv IFRS 16 na zadluženost podniku v případě zviditelnění mimorozvahových aktiv a závazků

	Majetek	Závazky	Zadluženost
Stav před leasingem	1 000	800	80,00 %
Leasing vedl ke zvýšení aktiv o 10 % a zvýšení závazků 9 %	1 100	872	79,27 %
Leasing vedl ke zvýšení aktiv o 10 % (100) a zvýšení závazků o stejnou částku (100)	1 100	900	81,82 %

Zdroj: Vlastní zpracování vycházející z požadavků standardu IFRS 16.

Mez přírůstků závazků, od které bude mít IFRS 16 na zadluženost při prvotním zaúčtování leasingu pozitivní vliv, je stanovena jako součin a) ukazatele zadluženosti před uznáním mimorozvahových aktiv a b) částky zvýšení stavu aktiv z leasingu v důsledku jejich vykazání v rozvaze. Pokud bude zvýšení závazků vyšší než tento součin, zadluženost se při prvotním zaúčtování zvýší. Bude-li bude nižší, hodnota ukazatele zadluženosti se sníží (Tab. 2). V našem ilustrativním příkladu to znamená, že maximální zvýšení závazku, u kterého (v porovnání s výchozím stavem) ještě nedochází k zhoršení ukazatele zadluženosti, je na úrovni 80 (čili 80 % ze 100).

Tab. 2 Mezní zvýšení závazků z leasingu

	Majetek	Závazky	Zadluženost
Stav před leasingem	1 000	800	80,00 %
Leasing vedl ke zvýšení aktiv o 10 % a zvýšení závazků 9 %	1 100	880	80,00 %
Leasing vedl ke zvýšení aktiv o 10 % (100) a zvýšení závazků o stejnou částku (100)	1 100	879	79,91 %

Zdroj: Vlastní zpracování vycházející z požadavků standardu IFRS 16.

IFRS 16 bude mít negativní vliv na *ukazatel likvidity* v základní formě. Je tomu proto, že se závazky v souladu IAS 1.72.a mají postupem času překlasifikovat z dlouhodobých na krátkodobé. K překlasifikaci dochází, má-li k vypořádání závazku či jeho části dojít v průběhu 12 měsíců po konci účetního období, a to i když původní splatnost závazku byla delší. Tento princip ovšem neplatí v případě aktiv, u kterých je toto překlasifikování možné podle IFRS 5.3 tehdy a pouze tehdy, pokud byla splněna kritéria IFRS 5 pro jejich zařazení mezi aktiva držena k prodeji.

Tab. 3 Vliv zviditelnění leasingů podle IFRS 16 na ukazatel rentability aktiv

		Změna nákladů ve výkazech účetní závěrky / VH před změnou				
		-10 %	-5 %	0 %	5 %	10 %
Změna výše majetku / výše majetku před	0%	-10,00 %	-5,00 %	0,00 %	5,00 %	10,00 %
	1%	-10,89 %	-5,94 %	-0,99 %	3,96 %	8,91 %
	2%	-11,76 %	-6,86 %	-1,96 %	2,94 %	7,84 %
	3%	-12,62 %	-7,77 %	-2,91 %	1,94 %	6,80 %
	4%	-13,46 %	-8,65 %	-3,85 %	0,96 %	5,77 %
	5%	-14,29 %	-9,52 %	-4,76 %	0,00 %	4,76 %

Zdroj: Vlastní zpracování vycházející z požadavku standardu IFRS 16.

Zahrnutí leasingu do aktiv nájemce podle požadavků IFRS 16 může také mít dočasný pozitivní nebo negativní vliv na ukazatel rentability aktiv. Pozitivní vliv může vyplynout z toho, že některé náklady, které by se původně vykázaly v období jejich vzniku, se mohou aktivovat a budou tak ovlivňovat výsledek hospodaření až v průběhu odpisování vzniklého aktiva (příkladem jsou přímé náklady na pronájem, nebo za jistých okolností částky úroků). Negativní vliv může v některých obdobích vyplývat z odlišného časového rozlišení úroků nebo v důsledku zvýšení jmenovatele vstupujícího do výpočtu ukazatele rentability aktiv.

5 Závěr

Na základě porovnání ustanovení slovenské národní účetní legislativy a standardů IAS 17 a IFRS 16 můžeme konstatovat, že národní legislativa je v oblasti leasingů náchylná na manipulaci s účetními pravidly ve větší míře, nežli je tomu v případě IFRS. Důvodem jsou především chybějící pravidla při oceňování aktiv z leasingu a nesprávně stanovená kritéria pro určení okamžiku, kdy se mají leasingy v účetní závěrce objevit. Dvě zcela stejné účetní jednotky mohou stejné leasingy vykázat ve svých účetních závěrkách různě, aniž by došlo k porušení (národních) účetních předpisů. Sjednocení účetního řešení u v podstatě všech leasingu u nájemce poskytuje IFRS 16 nejenom konzistentnější, ale také teoreticky i prakticky smysluplnější přístup. Pokud by tomu nebránily daňové souvislosti, měla by se tedy účetní regulace v SR změnit okamžitě. Ovšem i když vezmeme v potaz politické náklady a z nich vyplývající neochotu změnit účetní legislativu směrem k zásadní změně (za kterou považujeme zrušení účtování o operativním pronájmu pro nájemce), existuje poměrně velký prostor pro konvergenci alespoň s původním standardem IAS 17 a těmi ustanoveními IFRS 16, která je možné považovat za technicky vhodnější.

Literatura

GINER, B., PARDO, F., 2018. The Value Relevance of Operating Lease Liabilities: Economic Effects of IFRS 16. *Australian Accounting Review*. Roč. 28, č. 4, s. 496–511. doi: <https://doi.org/10.1111/auar.12233>.

IASB, 2017a. *International Accounting Standard 17. International Financial Reporting Standards*. London: IFRS Foundation.

IASB, 2017b. *International Financial Reporting Standard 16. International Financial Reporting Standards*. London: IFRS Foundation.

KETZ, J. E., 2013. *Hidden Financial Risk: Understanding Off Balance Sheet Accounting*. London: Wiley.

KRIŠKOVÁ, P., UŽÍK, J., 2018. Rukoväť audítorských štandardov. *Účtovníctvo – audítorstvo – daňovníctvo: v teórii a praxi*. Roč. 26, č. 1, s. 25–26.

MFSR [Ministerstvo financií Slovenskej republiky], 2002. *Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva pro podnikateľské subjekty*.

PARAJKA, B., 2015. Are information needs of financial entities served by financial statements in the Slovak Republic. In: *Financial management of firms and financial institutions. Proceedings of the 10th international scientific conference*. Ostrava: VŠB – Technical university of Ostrava, s. 950–957.

PEPRNÍČKOVÁ, M., 2018. What Are the Origins of New Leasing Conceptual Models and How These Models Are Coming True in IFRS 16? In: PROCHÁZKA, D. *The Impact of Globalization on International Finance and Accounting*. Cham: Springer, s. 291–299. doi: https://doi.org/10.1007/978-3-319-68762-9_31.

ŠLOSÁROVÁ, A., BLAHUŠIAKOVÁ, M., 2017. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava: Wolters Kluwer.

Implementation of the changes in accounting for the leases in accordance with IFRS 16 in the national accounting regulation in SR from the point of view of an lessee

Miloš Tumpach – Zuzana Juhászová – Zuzana Kubaščíková

Abstract:

The article deals with the comparability of the requirements for accounting for leases as a source of a long-term financing of lessees in accordance with the IFRS and national accounting legislation in Slovakia. Even though current Slovak legislation has been inspired by the IFRS (namely, IAS 17), no full compliance has been ever achieved. The gap between national and international regulation was even widened by the introduction of the standards IFRS 16 (which came into force in 2018). Consequently, the Slovak legislation is dealing with the task of how to resolve these differences. The article compares accounting treatments of leases (from the point of view of lessees) as required by the Slovak accounting regulation for the businesses, by the former international standard IAS 17 and also by the new standard IFRS 16. It could be concluded that the national regulation is more prone to tampering the accounting principles than both the IFRS 16 and IAS 17. On the other hand, by unifying the accounting treatment to virtually all leases (for lessees), the IFRS 16 provides more consistent and sound approach. Were there not tax related issues, the accounting regulation in Slovakia has to be changed immediately.

Keywords: IFRS 16; Leases; Slovakia.

JEL Classification: M48, M21.